

Verden er ikke længere den samme

Økologiske krisefortællinger i det antropocæne

Af Cæcilie Kildahl Kramer

Hvordan kan et økologisk perspektiv bidrage til en forståelse af klimakrisens kulturelle, sociale og politiske implikationer, og måske endda bidrage til dets løsninger?

Samtalen om, hvordan socialvidenskabens bedst muligt adresserer og navigerer i det ukendte terræn, som kendetegner det antropocæne, er helt central – og her er bogen *Verden er ikke længere den samme: Økologiske krisefortællinger i det antropocæne* et vigtigt bidrag. Bogen er en kortfattet, men teoretisk ambitiøs undersøgelse af, hvordan nymaterialistisk tænkning kan bidrage til vores forståelse og håndtering af klimakrisen.

I bogen skitserer Mads Ejsing, postdoc ved Center for Applied Ecological Thinking og affilieret ved Stockholm Resilience Center, forskellige teoretiske tilgange til klimakrisen: den økomodernistiske, den nymarxistiske og den nymaterialistiske. Hovedforskellene til de forskellige tilgange, der skitseres – som man bør læse bogen for at få en detaljeret gennemgang af

– er ifølge Ejsing et spørgsmål om, hvilke fortællinger vi knytter til de antropocæne og dernæst, hvilke handlemuligheder disse fortællinger fordrer. Altså er selve fortællingen central.

Ejsings centrale fortælling er nymaterialistisk: den begynder ved “at opløse den kategoriske sondring mellem samfund og natur, mellem mennesker og resten af verden” (s. 35). Nymaterialismen, som fremført af tænkere som Jane Bennett og Bruno Latour, fremhæver materiens agens og betydning i sociale og politiske processer og insisterer på, at relationer og forbundethed er udgangspunktet for handling. Nymaterialismen indebærer altså et markant opgør med ideen om det egenrådigt handlende menneske – og netop her opstår også nymaterialismens “svage punkt,” nemlig spørgsmålet om ansvar. For hvem og hvad kan siges at være ansvarlig for klimakrisen, hvis agens er ‘distribueret’ i netværk og konstant tilblivelse?

Ejsing adresserer denne centrale kritik af nymaterialismen, som bl.a. er blevet frem- sat af Andreas Malm i *The Progress of This Storm* fra 2018. Kort skitseret hæv- der Malm, at nymaterialismen slører de menneskelige magtstrukturer, der driver klimakrisen, ved at udvande menneskets unikke evne til bevidst handling. Malm mener, at nymaterialismens 'flade' ontolo- gi gør det vanskeligt – hvis ikke umuligt – at placere ansvaret for miljøproblemerne på de rette aktører, især inden for den fos- sile kapitalisme.

Et af bogens mere interessante bidrag er Ejsings forsøg på at bygge bro mellem ny- materialistisk tænkning og nymarxistisk kritik – eller den "gamle" og "nye" mate-

rialisme – i tilstræbelsen efter at mobili- sere handling. Det er en diskussion, som i høj grad har præget akademiske debatter de seneste år, og Ejsing formår at navigere denne gennem en velstruktureret samtale med de klassiske indvendinger mod nyma- terialismens politiske utilstrækkelighed. Ejsing foreslår en syntese af nymateria- lismens fokus på ikke-menneskelige aktø- rer og økomarxismens økologiske fortolk- ning af Marx kan berige vores forståelse – både af krisens omfang, men også hvor- dan en bæredygtig fremtid kan opnås po- litisk. Han søger altså at forene to tilgan- ge, som ofte ligger i skyttegravskrig med hinanden, i bestræbelsen på at finde gene- rative måder at adressere de aktuelle mil- jøudfordringer. Dette projekt er både pris- værdigt og tidsligt.

Med udgangspunkt i tænkere som Anna Tsing og Willian Connolly viser Ejsing, at en nymaterialistisk tænkning ikke udeluk- ker kapitalismens rolle i de økologiske kri- ser, men er med til at "situere vores kritik af kapitalismen i konkrete levede, lokale og mer-end-menneskelige virkeligheder" (s. 61). Ejsing kritiserer 'Kapitalismen' med stort K, som åbenlys genstand for politisk handling modsat de 'flade' netværk, hvor ansvar tilsyneladende skulle være umuligt at placere: for hvem eller hvad er egent- lig Kapitalismen? Her er Ejsings centrale argument, at "enhver analyse af "hvem er den skyldige?" må situeres, både analytisk og etisk, i en materiel kontekst, hvor men- nesker ikke er egenrådige eller den ene- ste kilde til handling." (s.67). Ejsing viser, at nymaterialismen bidrager til netop en konkretisering og situering af fænomener som kapitalismen, ved at forstå fænome- ner og koncepter som skabt i konkrete, si- tuerede og relationelle kontekster.

Antropologiske implikationer

Antropologien og etnografien har allerede på adskillige måder integreret nymateriali- stiske idéer, især i forhold til studier af det antropocæne, multispecies-etnografi og mere-end-menneskelig metodologi, hvor planter, dyr, mikrober, ånder og materier anerkendes som aktører i sociale verdener. Men hvor nymaterialismen ofte arbejder spekulativt og filosofisk, er antropologi- en empirisk forankret i etnografisk meto- de. Antropologer er primært optagede af, hvordan materiel agens konkret manife- sterer sig i levede erfaringer, snarere end at udvikle abstrakte ontologiske teorier. Så hvor antropologer har søgt inspiration fra nymaterialismen, har det ofte været som metode.

Dermed kan antropologien måske ikke blot siges at være inspireret af nymateria- listisk tænkning, men faktisk også tilbyde et helt central bidrag til, hvordan nyma- terialismen kan videreudvikles. Antropo- logien kan netop – gennem etnografisk metode – konkretisere og operationalisere dens idéer på en måde, der gør dem mere anvendelige i empiriske studier, og situere den magtkritik, som er så afgørende i kon- tekst af klimakrisen. Ejsing berører kort at den nymaterialistiske tænkning har inspi- reret eksempelvis regenerative jordbrugs- fællesskaber, men en stærkere kobling mellem nymaterialisme og empiri kunne have styrket argumentet yderligere. Måske

også for at give plads til den omvendte lo- gik: At de levede fællesskaber og konkre- te praksisser såsom regenerativt jordbrug går forud for det abstrakte – altså, at det netop er praksisser, som skaber udgangs- punktet for overhovedet at tænke nyma- terialistisk, fremfor den anden vej rundt.

Mads Ejsings bog er i min optik ikke et kampskrift for nymaterialismen, men nærmere et tiltrængt forsvar for den fæl- les undersøgelse af, hvordan vi kan navi- gere i ukendt terræn. I denne kontekst vil jeg foreslå antropologiens metode som et centralt bidrag og samtalepartner til netop denne fælles undersøgelse. Samlet set til- byder Ejsings bog en nuanceret teoretisk ramme, der kombinerer nymaterialistiske og nymarxistiske perspektiver for at bely- se menneskets komplekse relation til na- turen i en tid præget af økologiske kriser. Selvom forståelsen af diskussion mellem den nye og gamle materialisme måske for- udsætter en vis forståelse af den politiske uenighed, formår Ejsing at introducere de vigtigste uenigheder og centrale begreber på en velformidlet facon, hvor selv læse- re uden forhåndskendskab med stor sand- synlighed vil føle sig beriget. For læsere, der søger nye perspektiver på klimakrisen, er *Verden er ikke længere den samme* en vigtig bog, der belyser menneskets og tin- genes rolle i en verden i forandring.

Mads Ejsing, 96 sider,
Hans Reitzels Forlag, 2024.